

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. VIII. De syllogismo seu ratiocinatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

ctari & ultra sit antiquior, & velut potentissima, ultra minus perdat: ut in desertore, & viro forti, quod illo non occiso lex tota tollatur: occiso, sit reliqua viro forti alia optio. Plurimum tamen est in hoc, utrum fieri sit melius, atque æquius: de quo nihil præcipi nisi proposita materia potest. Si dubium, aut alteri, aut invicem utrique de jure sit controversia, ut in re tali, ¹ *Patri in filium, patrono in libertum manus injectio sit, liberti heredem sequantur.* ² *Liberti filium quidam fecit heredem, invicem petitur* ³ *manus injectio: & patronus negat jus patris illi fuisse, quia ipse in manu patroni fuerit. Duplices leges sicut duæ colliduntur: ut, Notus ante legitimus natus, legitimus sit post legitimus, tantum civis. Quod de legibus, idem de senatusconsultis dictum: quæ si aut inter se pugnent, aut obstant legibus, non tamen aliud sit ejus status nomen.*

igitur est habenda ratio hujus comparationis. *Idem.*

* *Solet tractari.]* Videtur innuere Fabius potentiorē esse legem antiquiorem nova, cum tamen aliter sentiant jurisconsulti, apud quos sequentes constitutiones abrogant legem antiquam: & alioqui apud antiquos dicebantur *abrogationes*, quando lex contraria ferebatur superiori, ad eam tollendam addit Fab. præceptum de *abrogatione & derogatione.* *Idem.*

¹ *Patri in filium, &c.]* Manum injicere est jurisconsultis, non expectata ju-

dicis auctoritate aut potestate, rem ut sibi debitam aut propriam vindicare, quod lingua vernacula dicimus *sifire.* Porro ex jure Romano patres magnam habent in filios potestatem, ut apparet ex titulo *De patria potestate.* *Idem.*

² *Liberti filium.]* Idem enim est patronus & liberti filius: libertus & patroni pater. *Pulh.*

³ *Manus injectio.]* Serv. in illud: *Injicere manum.* Manus injectio dicitur quotiens nulla judicis auctoritate expectata rem nobis debitam vendicamus. *Idem.*

C A P. VIII.

De syllogismo seu ratiocinatione.

9 ¹ *Syllogismus* habet aliquid simile scripto & voluntati, quia semper pars in eo altera scripto nititur: sed hoc interest,

¹ *Syllogismus.]* *Syllogismus* est, cum res quæ in controversiam deducitur, scripto caret, tamen ex similitudine scripto applicatur. cæterum quoniam

illa applicatio constat *ratiocinatione*, factum est ut diceretur *syllogismus*, id est *ratiocinatio.* *Turneb.*

¹ *Ejus*

est, quod illic contra scriptum dicitur hic super scriptum: illic qui verba defendit, hoc agit, ut fiat utique quod scriptum est: hinc ne aliud quam scriptum est. ¹ Ejus nonnulla etiam cum *finitione* conjunctio. Nam sæpe si *finitio* infirma est, in *syllogismum* delabitur. Sit enim lex, *Venefica capite puniatur. Sæpe secubanti amatorium dedit, eundem repudiavit: per propinquos rogata ut rediret, non est reversa. suspendit se maritus. Mulier veneficii rea est.* Fortissima est actio dicentis amatorium venenum esse, id erit *finitio*: quæ si parum valebit, fiet *syllogismus*: ad quem velut remissa priore contentione veniemus, *an perinde puniri debeat, ac si virum veneno necasset.* Ergo hic status ducit ex eo quod scriptum est, id quod incertum est: quod quoniam ratiocinatione colligitur, *ratiocinativus* dicitur. In has autem fere species venit, *An quod semel jus est, idem & sæpius.* ² Incesti damnata, & præcipitata defaxo, vixit, repetitur. An quod in uno, & in pluribus: *Qui duos uno tempore tyrannos occidit, duo præmia petit.* An quod ante, & postea: *Raptor profugit, rapta nupsit, reverso illo petit optionem.* An quod in toto, idem in parte: ³ *Aratrum accipere pignori non licet: vomerem accipit.* An quod in parte, idem in toto: ⁴ *Lanas vehere Tarento non licet, oves vexit.* In his *syllogismis* scripto alter nititur, alter non satis cautum esse dicit. Postulo ut præcipitetur incesta, lex est: & rapta optionem petit, & in ove lanæ sunt: similiter alia. Sed quia

¹ *Ejus nonnulla.]* Maxima est affinitas inter *syllogismum* & *finitionem*. *finitio* colligit utriusque rei idem esse nomen, *syllogismus* colligit rem utranque ex æquo esse æstimandam. quocirca cum *finitionem* obtinere non possumus, ad rerum æqualitatem descendimus & paritatem, id est *syllogismum*. Idem.

² *Incesti damnata.]* Olim *incesti damnatae* apud Romanos vel *defodiebantur*, vel sæpenumero de Saxo Tarpejo præcipitabantur, quæ solennis erat apud Rom. pœna. Idem.

³ *Aratrum accipere.]* Juris clementia est cautum, ne id quod *creditori* minimo

esset emolumento, *debitori* vero maximo detrimento, in pignus cedat, cujusmodi est *aratrum*, quo solent agricolæ magna ex parte vitam tolerare, & familiam sustinere. Idem.

⁴ *Lanas vero Tarento.]* Columella lib. 2. ait *pecus Græcum*, quod *Tarentinum* dicitur, mollissimam & delicatissimam ferre lanam. quo igitur tempore *Tarentini* florebant, neque Romanis erant subditi, cum essent cultus delicatioris studiosiores, hanc tulerunt legem, vel certe hæc lex ficta est à declamatoribus. Idem.

¹ *Sæpius.]*

quia responderi potest, non est scriptum ut ¹ sapius præcipitur damnata, aut quodocunque rapta optet, aut tyrannicida duo præmia accipiat, nihil de vomere cautum, nihil de ovibus: ex eo quod manifestum, colligitur quod dubium est. ² Majoris pugnae est, ex scripto ducere quod scriptum non est. *Qui patrem occiderit, culeo insuatur, matrem occidit.* ³ *Ex domo in jus educere ne liceat: tabernaculis educit.* In hoc genere hæc quærentur. ⁴ An quoties propria lex non est, simili sit utendum: an id de quo agitur, ei de quo scriptum est, simile sit. Simile autem & inajus est, & pars, & minus. In illo priore, an satis lege cautum sit, an & si parum cautum est: hac sit utendum. In utroque de voluntate legumalatoris, sed de æquo tractatus potentissimi.

¹ *Sapius.*] Alii, *Bis.*

² *Majoris pugnae est.*] In superioribus exemplis colligebatur quidem quod scriptum non erat *ex scripto*, sed tamen id quod scriptum non videbatur, quantum *scripto* comprehensum videbatur: ut oves aliquatenus comprehensæ videntur in lege *de lanis*. at hic nullo modo continetur quod *scriptum* est, sed similitudine duntaxat colligitur. *Idem.*

³ *Ex domo in jus.*] Cajus juriscôn-

sultus tit. *de in jus vocando*, ait non licere aliquem domo in jus rapere, propterea quod domus unicuique receptaculum est & refugium. si quis igitur id faciat, vim inferre videtur. *Idem.*

⁴ *An quoties.*] Julianus juriscôn-sultus ait de singulis rebus non satis posse caveri legibus, quocirca si quid acciderit quod *lege* comprehensum non esse videatur, procedendum esse *similitudine* ad judicandum censet. *Idem.*

C A P. IX.

De ambiguo, seu amphibolia.

10 **A**mbibolia species sunt innumerabiles, ¹ adeo, ut philosophorum quibusdam ² nullum videatur esse verbum quod non plura significet: genera admodum pauca. ³ Aut enim

¹ *Deo ut philosoph.*] Chrysippus philosophus (ut scribit Gellius in Notis Atticis) nullum existimavit esse verbum quod in plures trahi intellectus possit. contra Diodorus cognomento *Cronus*, nullum existimavit esse verbum ambiguum. *Turneb.*

² *Nullum videatur esse verbum.*] *A. Gell.* lib. xi. cap. 12. Egeippus ait, om-

ne verbum ambiguum esse natura. *Pithæus.*

³ *Aut enim vocibus.*] Boëtius apud Latinos hanc poni differentiam, ut *ambiguitatem* esse putet in verborum conjunctione, *homonymiam* vero, id est æquivocationem, in verbis singulis, tamen Fabius utranque rationem, *ambiguitatis* complectitur nomine. *Turneb.*

I An